

Naturressurskommunene

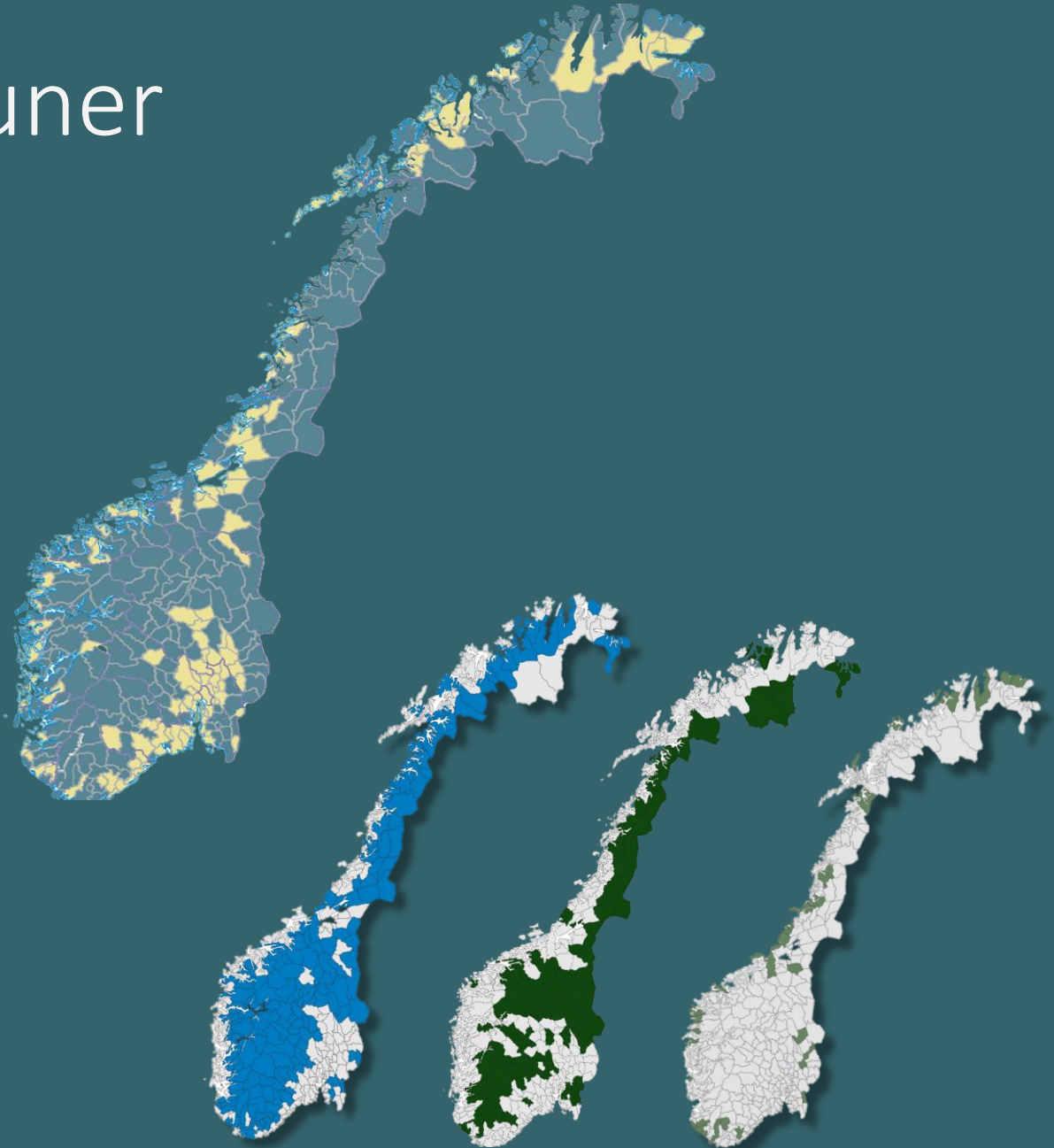
Lokal arealforvaltning – skal kommunenes innflytelse svekkes?
Erfaringer og konfliktlinjer

Lokalsamfunnskonferansen 12. januar 2026
Advokat (H). Stein Erik Stinessen, Lund & Co

220 naturressurskommuner

- LVK: 161 kommuner med vannkraft
- USS/mineralkommunene: 98 kommuner med store utmarksarealer
- LNVK: 42 kommuner med vindkraft
- Industrikommunene: 28 kommuner med stor industri
- NPK: 7 kommuner med store ilandføringsanlegg og landanlegg for olje og gass

Piet Hein- 1905- 1996

«Naturen er vor far og mor,
som gode gaver ga oss,
og staten er vor store bror,
som tar det hele fra oss.»

Det kommunale selvstyre

- Grunnloven § 49 annet ledd:
 - *«Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere bestemmelser om det lokale folkevalgte nivå fastsettes ved lov.»*
- Europarådscharter om lokalt selvstyre 1985:
 - *«Lokalt selvstyre betegner lokale myndigheters rett og evne til så langt loven tillater, på eget ansvar og i lokalbefolkningens interesse å regulere og administrere en betydelig del av de offentlige anliggender.»*
- Kommuneloven § 2-1:
 - *«Hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar. Kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensninger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov.»*

Klimakrisen og naturkrisen

- FNs klimapanel og FNs naturpanel er hovedarkitektene bak den grønne omstillingen.
- Klimakrisen og naturkrisen er betegnet som like alvorlige og likeverdige.
- To globale avtaler; - Parisavtalen for klima og Kunming-Montreal-avtalen for natur. Legger et nytt rammeverk rundt vår naturforvaltning.
- Mitt anliggende:
 - *Hvordan organisere oss best, både privat og offentlig, for å ivareta våre klima- og naturforpliktelser?*

«Hvem skal bestemme over naturen?»

- *«Vi kan sette klarere rettslige grenser for hva kommunene kan gjøre med naturen de forvalter (...) Nå jobbes det med å forby nedbygging av myr. Det er en slik rettslig beskrankning, som det heter, som vi trenger mer av - også for andre naturtyper.»*
- *«Vi ser at mange europeiske land overlater slike beslutninger i økende grad til regionalt nivå, og viktige arealbeslutninger til nasjonalt nivå. Jeg tror vi trenger å styrke det regionale nivået i vårt forvaltningssystem, for å se arealbeslutninger i en regional sammenheng. Det gjelder både lokalisering av ny, grønn industri, vindkraftutbygging og generell areal- og transportplanlegging. Da må regionale planer få en juridisk kraft som de ikke har i dag»*
- Sandkjær Hanssen i Energi og Klima, 24. januar 2024

Klimautvalget NOU 2023:25

- «Nedbygging av arealer med natur bør unngås. Som hovedregel bør all omdisponering av arealer for bruk til infrastruktur, bebyggelse, energi, næringsliv, og lignende skje gjennom transformasjon og fortetting av eksisterende bebygd areal.(.-.) Et mål om naturnøytralitet på nasjonalt eller regionalt nivå kan bidra til å tydeliggjøre hvordan arealpolitikken i Norge skal bidra til å redusere utslipp av klimagasser og stanse tap av natur. Et slikt mål vil legge føringer for at ny utbygging skal skje i allerede utbygde områder, og at videre nedbygging av naturlige arealer skal unngås.»
- «Det er behov for en sterkere statlig styring av arealpolitikken både til lands og til havs. Nasjonale myndigheter må gi klare føringer for hva slags bruk av hvilke arealer som skal prioriteres, og at nedbygging av natur skal begrenses vesentlig. Det er derfor behov for endringer i styringssystemet knyttet til arealbruk til lands og i kystsonen, og til havs. Disse endringene vil gjelde både statlige, regionale og kommunale myndigheter, og samarbeid og myndighetsfordeling mellom disse.»

Dilemma 1; - klimatiltak skader, men redder også natur

Tap av natur reduserer evnen til karbonlagring.

Klimaendringene påfører naturen stor og økende skade.

Å redusere vår fossilbruk er det viktigste klimatiltaket.

Fornybar energi i alle former krever inngrep i natur.

Fornybar energi er derfor *positivt* for naturen – på lang sikt

Dilemma 2; den sektoriserede stat gir motstridende signaler (NOU 2026:1)

- *Dagens styring av kommunesektoren preges av sektoransvarsprinsippet, og er fragmentert og lite samordnet.*
- *Staten gir kommunerettete oppdrag til statsforvalterne innenfor sine ansvarsområder. Dette fører til manglende oversikt og oppmerksomhet om det samlede styringstrykket.*
- Kommisjonen vil se på tiltak som kan legge til rette for at statens styring av kommunesektoren samordnes og koordineres i større grad.

Eksempler; spørsmål av nasjonal eller vesentlig regional betydning

- Klima
- Myr
- Reinsdyr; - tiltaksplaner for villrein, høyesterettsdom for tamrein
- Natur
- Laks
- Fornybar energi
- Mineraler

Dilemma 3; er naturinngrepene kommunenes skyld?

- Miljødirektoratets kartlegging av inngrepsfri natur viser at energikutbygging har vært hovedårsaken til reduksjon i inngrepsfri natur de siste årene.
- Deretter kommer vegbygging.
- Og andre samfunnsnyttige tiltak.

- Den ansvarlige for slike tiltak er ikke kommunene, men staten.

Dilemma 4; sterkere statlig styring vil svekke klimasaken og natursaken

- Vindkraft på land; - fra statlig diktat til kommunal vetorett.
- Energikommisjonen, NOU 2023:3: Mangel på lokal aksept er det største hinderet for fornybar utbygging
- Det grønne skiftet kan ikke gjennomføres uten folkelig oppslutning
- Innst. 478 L (2024-25) ny forvaltningslov:
 - *Justiskomiteen vil også trekke fram at lovkravet innebærer at statsforvaltningen ikke kan pålegge kommunene oppgaver eller plikter i statlige rundskriv, veiledere, retningslinjer eller tolkningsuttalelser. Det er lover og forskrifter som er bindende for kommunene, og ikke annen informasjon som måtte komme fram av veiledere og rundskriv.*

En økende lokaldemokratiforståelse i EU?

- *«the Commission will also offer a practical toolbox on public inclusion in Q1 2026 which will facilitate the sharing of good practices and capacity building on how to involve citizens and local authorities and promote benefit sharing of renewable energy projects.»*

